

Think-tanky: mají je už i ODS a ČSSD

26.listopadu 2007

www.aktualne.cz, Mezinárodní politika

26.11.2007

Mezinárodní politika publikovala článek ředitele vnějších vztahů Škoda Auto Radka Špicara na téma situace think tanků v České republice. Autor následně publikoval na blogu Aktuálně.cz rozhovor s ředitelem ÚMV, v němž se rovněž dotkl i CEVRO.

V mnoha zemích světa existují v prostoru mezi vědou, byznysem a politikou instituce označované jako think-tanky. Tyto organizace mnohdy významně ovlivňují veřejné debaty o zásadních celospolečenských tématech a jsou považovány za důležitou součást politického systému. Po pádu železné opony se think-tanky objevily i u nás. O tom jak vlastně vypadají, jakou činností se zabývají a zda u nás mají šanci na přežití jsem si nedávno povídal s šéfredaktorem Mezinárodní politiky www.iir.cz

Kde se think-tanky objevily poprvé a jak fungují?

Za první moderní think-tank, tak jak je dnes známe, bývá označován americký RAND Corporation, založený po konci druhé světové války, který byl zaměřen na oblast vojenského strategického plánování. Zjednodušeně lze říci, že think-tanky jsou nezisková výzkumná centra sdružující odborníky v určitých společenskovědních oborech. Jejich úkolem je produkovat materiály využitelné v praxi pro účely ovlivnění diskuse o celospolečenských tématech. K tomuto účelu zpracovávají nejrůznější analýzy, studie a podkladové materiály a starají se o jejich maximální rozšíření a využití v rozhodovacích procesech. Zjednodušeně lze říci, že v otevřeném anglosaském politickém systému fungují think-tanky jako zprostředkovatelé mezi zájmovými skupinami, jejichž zájmy obhajují, a tvůrci politiky, které se snaží ovlivnit.

Jakým oblastem se nejčastěji věnují?

Převažují společenskovědní oblasti, přírodovědné jsou spíše doménou univerzit. Nejintenzivněji se think-tanky věnují ekonomickým otázkám jako například Heritage Foundation, bezpečnostním jako třeba Center for Defense Information, oblasti mezinárodních vztahů, na kterou se zaměřuje například Council on Foreign Relations, nebo problematice ochrany životního prostředí, kterou se zabývá například vlivná organizace Sierra club. Existují ale i think-tanky, které nejsou vyhraněné a věnují se širokému spektru témat. Dobrým příkladem takovýchto think-tanků je Woodrow Wilson International Center for Scholars, ve kterém jsem působil během svých studií ve Washingtonu, D.C., a který se zabývá projekty od výzkumu studené války v rámci Cold War International History Project, přes environmentální studia na Environmental Change and Security Program až po regionální studia v rámci známého Kennan Institute.

Jak jsou think-tanky financovány?

Způsobů, jakými jsou financovány, je celá řada. Existují ústavy financované státem jako například Congressional Research Service, nebo jednotlivými politickými stranami jako třeba Progressive Policy Institute, fungující jako výzkumné centrum pro Democratic Leadership Council. Další jsou podporovány svými individuálními sympatizanty anebo korporátními sponzory.

Do jaké míry ovlivňuje financování a jiné vazby na zakládající společnosti a spolky nezávislost think-tanků? Jinými slovy, do jaké míry jsou think-tanky jejich hlásnou troubou? A pokud ano, lze to vnímat jako jejich handicap?

Financování a spřízněnost s jednotlivými zájmovými skupinami, ať už politickými stranami nebo podniky, má samozřejmě na charakter jednotlivých think-tanků výrazný vliv. Objektivita je ceněna a existuje množství výzkumných ústavů, které si jí pečlivě střeží. Mnoho think-tanků je ale ostře ideologicky vyhraněno a otevřeně se k tomu hlásí. Tato vyhraněnost jim totiž může přinést značné výhody. Umožňuje jim kromě jiného získávat finanční prostředky od podobně naladěných sympatizantů, kteří tak vědí, jaké hodnoty budou za jejich příspěvky hájeny. Ústavům to také umožňuje získávat výzkumníky, jejichž výstupy nebudou posléze pro ostatní kolegy nepřijemným překvapením, ale spíše budou podporovat ústavem obhajované principy. Navíc tím lze získat i významné řečníky, kteří v ústavu vystoupí právě proto, že chtějí být s tou či onou ideologií spojeni. Znáte-li tedy orientaci jednotlivých think-tanků, pak Vás nepřekvapí, když například Václav Klaus během své návštěvy USA vystoupí v konzervativním Cato Institute nebo Heritage Foundation, a nikoli v Brookings Institution.

Tvůrcům politiky pak takováto otevřeně deklarovaná orientace umožňuje získat pohled na věc z mnoha různých úhlů, nebo si jen cíleně najít argumenty podporující jimi obhajovanou pozici. Vezmeme-li například téma těžby ropy na Aljašce, je už předem jasné, jak bude vypadat argumentace odborníků z American Petroleum Institute, a jaké argumenty nabídnou zástupci Sierra club.

V této souvislosti je ale nutné zdůraznit, že při své argumentaci tyto ústavy v naprosté většině případů nelžou, nebo nějak radikálně nepřekrucují fakta. Jen dané téma představují z odlišných úhlů s akcentem na odlišné aspekty problému. Zjednodušeně lze říci, že cílem většiny think-tanků je v podstatě prosazovat legitimní partikulární zájmy pod rouškou zájmů veřejných.

Jak je to se think-tanky ve střední Evropě? Existují vůbec nějaké?

Samozřejmě že existují, jejich fungování a vliv jsou ale významně ovlivňovány prostředím, ve kterém působí. Obecně lze říci, že je jejich vliv v porovnání s jejich americkými protějšky mnohem menší, což je kromě jiného způsobeno omezeným množstvím veřejných diskusí o celospolečenských tématech a jejich nízkou kvalitou. To omezuje poptávku po práci think-tanků ze strany tvůrců politiky, kteří jejich podklady pro obhajobu svých rozhodnutí v podstatě nepotřebují.

Poptávka po službách think-tanků ale prakticky neexistuje ani ze strany zájmových skupin. To je způsobeno tím, že jsou v našem uzavřeném korporativistickém systému s tvůrci politiky v pravidelném a poměrně těsném kontaktu. Dobrým příkladem této situace je například existence institutu Tripartity, sloužící jako přímý kanál pro komunikaci mezi zájmovými skupinami a vládou. Zájmové skupiny, které jsou jejími členy, tak už žádné think-tanky v roli zprostředkovatelů k obhajobě svých zájmů nepotřebují.

Malé množství think-tanků je také způsobeno nízkou vyspělostí občanské společnosti, která není prozatím schopna se dostatečně organizovat, institucionalizovat své zájmy a efektivně je obhajovat. Osobně ale jako největší problém vidím to, že toho bohužel často nejsou schopné ani profesní svazy a komory, které jsou za tímto účelem zakládány, a jejichž úroveň je v porovnání s jejich protějšky nejen v anglosaských zemích, ale i například v Německu, stále tristní.

Jaká je tedy situace v ČR? Máme tu instituce, které by bylo možné označit za think-tanky, a pokud ano, čemu se věnují?

Situace u nás je podobná jako jinde v regionu. Think-tanky existují, ale mají často problémy s financováním. Většina nadací, které je po revoluci podporovaly, jako Open Society Fund nebo

German Marsall Fund, se přemístila nebo přemísťuje dále na východ a lokální podniky či individuální donoři o jejich financování zatím neprojevují příliš velký zájem. Navíc po jejich produktech existuje z výše uvedených důvodů jen velmi omezená poptávka.

Přesto u nás několik think-tanků funguje a odvádí dobrou práci. V ekonomické oblasti je možné uvést velmi aktivní Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP), v oblasti mezinárodních vztahů a bezpečnosti stojí určitě za zmínku Prague Security Studies Institute (PSSI), na jehož konferenci během své návštěvy ČR vystoupil George W. Bush. V oblasti lidských práv je to například Forum 2000 a o soustavnou práci v oblasti reformy státní správy se podobně jako The Council for Excellence in Government v USA snaží v ČR organizace eStat.

Situace think-tanků u nás není jednoduchá, mám ale pocit, že se v poslední době blýská na lepší časy. Zajímavé je, že k tomu dochází také díky politickým stranám, které si začínají uvědomovat, jak je důležité mít takovéto líhně nápadů pro přípravu strategických materiálů a koncepcí, anebo jen jako útočiště pro momentálně neaktivní politiky, kteří tam mohou načerpat novou inspiraci pro svoji další politickou kariéru.

Hodně práce v této oblasti odvedla ODS, která je více či méně spojena se think-tanky jako již zmiňovaný, CEP, eStat nebo liberálně-konzervativní akademie CEVRO. Ostatní strany, jako například Sociální demokracie se svojí Masarykovou dělnickou akademií, se také snaží, ale mají ještě co dohánět. Osobně tedy doufám, že think-tanky budou vznikat i v rámci ostatních politických stran, svazů a zájmových skupin, které budou jejich služeb čím dál častěji využívat k prosazování svých zájmů. Kvalitě naší demokracie by to velmi prospělo.

Původní text najdete [zde](#)